

ΠΕΝΤΕ ΔΙΑΘΗΚΑΙ ΚΡΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Δημοσιεύομεν περαιτέρω πέντε διαθήκας ἀπὸ τὰ ἐν Βενετία Κρα-
τικὰ Ἀρχεῖα, ἔξ ὧν αἱ μὲν δύο εἶνε γραμμῆναι Ἰταλιστί, αἱ δὲ ἄλλαι
τρεῖς ἑλληνιστί.

Ἡ πρώτη τοῦ 1641, ἣς δημοσιεύομεν μόνον ἀποσπάσματα, εἶναι
τοῦ εὐγενοῦς Γεωργίου Βλάχου τοῦ ποτὲ Φραγκίσκου, τὸ κυριώτερον
σημεῖον τῆς ὁποίας εἶναι ἐκεῖνο ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὶς «μοιρολο-
γίστρες», γιὰ τὶς γυναῖκες δηλαδὴ ἐκεῖνες ποὺ ἐμοιρολογοῦσαν τοὺς
νεκροὺς, ἐκθειάζουσαι τὰς ἀρετὰς τοῦ νεκροῦ. Τὸ ἔθιμον τοῦτο εἶναι
ἀρχαιοτάτον. «Ἄκλαυτος, ἄφιλος, ἀνυμέναιος, ταλαίφρων ἄγομαι» λέ-
γει ἡ Ἀντιγόνη εἰς τὸ δμῶνυμον δράμα τοῦ Σοφοκλέους. Καὶ εἰς τὴν
Ἡπειρον ὑπῆρχον, εἰς περασμένην ἐποχὴν, αἱ μοιρολογίστρες, τῶρα
δὲ μανθάνομεν ὅτι ἦσαν καὶ εἰς τὴν Κρήτην πρὸ τριῶν αἰῶνων, πλὴν
ὁ Γεώργιος Βλάχος ἀφῆκεν ἐντολὴν εἰς τοὺς υἱοὺς του νὰ μὴ τὰς κα-
λέσουν.

Καὶ κάτι ἄλλο μᾶς λέγει ἡ ἐν λόγῳ διαθήκη. Ἀναφέρει, δηλαδὴ,
ἓνα διάκονον Κωνσταντάκην καὶ ὁρίζει ὅτι ἂν θελήσῃ ὁ Θεὸς καὶ γίνῃ
οὗτος ἱερεὺς, νὰ τῷ δοθῇ κάποιο κληροδότημα.

Ἀναμφιβόλως ὁ διάκος Κωνσταντάκης ἦτο συγγενὴς του καὶ ἐπει-
δὴ ὁ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας καὶ διάσημος λόγιος ἀ-
ναφέρει εἰς τὴν διαθήκην του τοῦ 1683 — ἣτις δημοσιεύεται προσε-
χῶς εἰς τὴν «Ἡπειρωτικὴν Ἑστίαν» — ἓνα «μπάρμπαν» του Γεώρ-
γιου Βλάχου, οὐδόλως παράδοξον εἶναι ἂν ὁ Γεράσιμος Βλάχος εἶναι
τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸν ἀναφερθέντα διάκονον καὶ ὅτι πρὶν γίνῃ
ἱερεὺς ὠνομάζετο Κωνσταντῖνος.

Δευτέρα διαθήκη εἶναι ἡ τῆς Σοφίας Στεριανοπούλου χήρας Κων-
σταντίνου Γρηγοροπούλου, γενομένη ἐν Βενετία τὸ 1668.

Τρίτη εἶναι ἡ διαθήκη μιᾶς ἄλλης Κρητικῆς, τῆς Βιόλλας Περδι-
κάκη ἐκ Ρεθύμνης τοῦ 1669, ἡ ὁποία ἐγράφη ἀπὸ τὸν γνωστὸν ἀγιο-
γράφον Ἐμμανουὴλ Ζάνεν τὸν Μπουνιαλῆν.

Τετάρτη εἶναι ἡ τῆς Καλέργας Καλλέργη, τῆς μεγάλῃς τῶν Καλ-
λέργηδων οἰκογενείας (1673) ἣτις ἦτο τότε χήρα τοῦ εὐγενοῦς Μαρί-
νου Κορνάρου, τῆς γνωστῆς οἰκογενείας τῶν εὐγενῶν τῆς Κρήτης Κορ-
νάρων.

Καὶ τέλος, πέμπτη κατὰ σειράν, εἶναι ἡ διαθήκη τοῦ Ἐμμανουὴλ

Ἰερέως τοῦ Παντουβᾶ, γραφεῖσα παρ' ἄλλης χειρός, ἐνὸς ἐγγραμμάτου καὶ ὀρθογράφου. Οἱ τοιοῦτοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν σπανιώτατοι.

Ὁ Παντουβᾶς εἶχε χρηματίσει ἐφημέριος τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων καὶ ἦτο σύγχρονος τῶν ἄλλων γνωστῶν ἱερωμένων Κρητῶν ἦτοι τοῦ Ἐμμανουὴλ Τζάνε Μπουνιαλῆ, τοῦ Φιλοθέου Σκούφου καὶ τοῦ Γρηγορίου Μαροῦ. Πρώτην τῶρα φορὰν μανθάνομεν ἀπὸ τὴν διαθήκην του ὅτι ὁ Ἐμμανουὴλ Παντουβᾶς ἦτο καὶ ζωγράφος φορητῶν εἰκόνων.

Εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν ποὺ ἐκάμαμε τὴν 5ην παρελθόντος Ἰουνίου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, ἀναφέροντες τὴν πληθὺν τῶν εἰκόνων ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὰς διαθήκας — μόνον εἰς τὴν τοῦ Γρηγορίου Μαροῦ κατονομάζονται 90 φορηταὶ εἰκόνες — εἴχομεν εἶπει τὰ κάτωθι: «...αὐτὴ ἢ πληθὺς τῶν εἰκόνων μαρτυρεῖ ὅτι περίξ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἔνθα ὑπῆρχον κελλία, τὴν μεταβυζαντινὴν τέχνην τῆς ἁγιογραφίας ἐκαλλιέργουν καὶ ἄλλοι ζωγράφοι, πλὴν τῶν γνωστῶν».

Καὶ ἰδοὺ ἓνας ἐκ τῶν λανθανόντων ζωγράφων ἀνακύπτει μόλις τῶρα καὶ εἶναι ὁ Ἐμμανουὴλ ἱερεὺς ὁ Παντουβᾶς ὁ ὁποῖος προστίθεται εἰς τοὺς συμπατριώτας του: Μιχαὴλ Δαμασκηνόν, Ἰωάννην Βλαστόν, Ἐμμανουὴλ καὶ Κωνσταντῖνον Ζάνεν, Φιλόθεον Σκούφον, Θεόδωρον Πουλᾶκην, Λέοντα καὶ Ἰωάννην Μόσκον, τῶν ὁποίων εἴχομεν δώσει ἀνέκδοτα στοιχεῖα εἰς τὸ Σύγγραμμά μας «Θωμᾶς Φλαγγίνης καὶ ὁ Μικρὸς Ἑλληνομνήμων» (σελ. 229/246).

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ (εἰς τὴν Ἱταλικὴν)
ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΟΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΛΑΧΟΥ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΗΣ ΕΝ ΧΑΝΔΑΚΙ ΤΗΝ 25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1641

(Φάκελλος 1006 — Συμβολαιογράφος Νικόλαος Βέλανος)

Ὁ Γεώργιος Βλάχος κατέχει εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου *Murcutaria*¹⁾ ἢ μήτηρ του ὠνομάζετο Στέλλα καὶ εἶχε δύο υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας, ἦτοι τὸν Νικόλαον, τὸν δόκτωρα Φραγκῖσκον, τὴν Δρακούλαν καὶ τὴν Μαριέταν. Ὅπως ὁ Ἀνδρέας Κορνάρος, ἀφίνει ἐντολὴν εἰς τὴν διαθήκην του «να μὴ μποῦν μὲ κανένα τρόπο στὸ σπίτι του οἱ γυναῖκες ἐκεῖνες οἱ τραγουδίστριες ποὺ στὰ ἑλληνικὰ λέγονται μοιρολοῦίτριες»²⁾, ἔτσι καὶ ὁ Βλάχος συνιστᾷ εἰς τοὺς υἱοὺς του

¹⁾ Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὰ Μουρχουταργιά (*Murgutargia*) βρισκόταν, σύμφωνα μὲ τὸ γνωστὸ διάγραμμα τῆς πόλης τοῦ Χαντάκα τοῦ Werdmüller, στὸ σημερινὸ Μικρὸ Χαμαμάκι. Στὸν Καστροφύλακα (Κ 93) ἀναφέρεται ἡ ἐνορία (*parochia*) de San Nicolò Murghutaria.

²⁾ Βλ. Σ. Σπανάκη, Ἡ Διαθήκη τοῦ Ἀντρέα Κορνάρου (1611), «Κρητ. Χρονικά» τόμ. Θ' σ. 402.

νά μὴν ἀφίσουν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του καὶ κατὰ τὰ καθιερωμένα κατοπινὰ μνημόσυνα, νὰ προσέλθουν αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ποὺ ὀνομάζονται «Cantarine καὶ ἑλληνιστὶ Μοιρολογίστρες».

Θέλει νὰ ταφῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Muglinò³ καὶ ὀρίζει ἵνα οἱ υἱοὶ του δίδουν κάθε χρόνο εἰς τὸν ἐφημέριον τῆς ἐν λόγῳ ἐκκλησίας 12 μουζούρια σιτάρι. Ὁ ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας ἦτο κουνιάδος του καὶ ἀφίνει ἐντολὴ νὰ τοῦ δίδουν τὸ σιτάρι ἐφόσον εὐρίσκεται ἐν ζωῇ.

² Ἀναφέρει περαιτέρω ὅτι εἶχεν ἰδιόκτητον τὸ χωριὸ (casale) Gassì⁴ καὶ τὸ μετόχιον τῆς Glisternì. Ἐκεῖ ἀναφέρει ὅτι ἔκτισε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ καὶ συνιστᾷ εἰς τοὺς υἱούς του νὰ ἐπεκτείνουν καὶ νὰ καλλωπίσουν τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς εἰς τὸ ἴδιο χωριό.

³ Ἡ θυγάτηρ του Δρακοῦλα εἶχεν ὑπανδρευθῆ κάποιον Μάφιο Μπότσα καὶ δὲν ἀπέκτησεν υἱούς. Ὅμως ὁ Μπότσα ἀφῆκε τρία φυσικὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα ὁ Γεώργιος Βλάχος συνιστᾷ εἰς τοὺς υἱούς του νὰ τὰ φροντίσουν.

«Δὲν ἀναφέρω, γράφει περαιτέρω εἰς τὴν διαθήκην ἢ ὁποῖα εἶναι μακροσκελῆς, τὸν διάκον Κωνσταντάκην διότι, ἂν θελήσῃ ὁ θεὸς καὶ γίνῃ ἱερεὺς, τότε θὰ ἔχη τὸ κληροδότημα τῆς ὀρθείσης ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἧτοι 12 μουζούρια σιτάρι κατ' ἔτος». Διὰ τὴν ἄλλην θυγατέρα του τὴν Μαριέταν συνιστᾷ εἰς τοὺς υἱούς του νὰ τὴν ἀποκαταστήσουν.

Οἱ γονεῖς του, Φραγκῖσκος καὶ Στέλλα, ἦσαν θαμμένοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας Χουλιαδιανῆς⁵. Ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ τέλος τῆς διαθήκης ὅπου ὑπάρχει σχετικὴ ἐγγραφή, ὁ Γεώργιος Βλάχος ἀπεβίωσεν εἰς τὸ Μ. Κάστρο τὴν 15ην Ὀκτωβρίου 1644.

ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΣΤΕΡΓΙΑΝΟΠΟΥΛΑΣ (1668)

1668. Δεκεμβρίου 30 εἰς τὴν Βενετίαν (πιστὸν ἀντίγραφον)

Διαθήκη ἄρ. 169. (Φικελλος 1001—Συμ)φος Νικόλαος Βέλανος)

Ἔγὼ σοφία στεριανοπούλλα τοῦ ποτὲ ἀγγελὶ ἀπὸ τὸ κάστρον κρη-

³ Ἁγ. Γεώργιος Μουλινός (Μουγλινός). Ὁ Καστροφύλακας (Κ. 93) ἀναφέρει ἐπίσης parochia de San Zorzi Mulinò.

⁴ Πρόκειται γιὰ τὸ χωριὸ Γάζι, δυτικὰ τοῦ Χάντακα. Τὸ χωριὸ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Καστροφύλακα (Κ. 102).

⁵ Δὲν ξέρω στὸ Χάντακα ἐκκλησία μὲ τὸ ὄνομα Χουλιδιανῆ. Πρόκειται ἀσφαλῶς γιὰ τὴν Κερά Λουλουδιανῆ ποὺ ἀναφέρει καὶ ὁ Καστροφύλακας (Κ 92) — Parochia de Santa Luludhiani — καὶ Werdmüller στὸ σχεδιάγραμμά του σύμφωνα μ' αὐτὸ ἢ ἐκκλησία αὐτὴ βρισκότανε στὸ σημερινὸ δρόμο Δίκτης, τετραγώνου 97.

της ἀπὸ τὴν ἐνωρίαν τῆς κυρίας ὀδηγήτριας⁸ καὶ ἐδὼ κατοικοῦμενη ἐδὰ εἰς τὴν βενετιαν εἰς τὴν ἐνωρία τοῦ Σάν Ἀντωνίου, ἐπειδὴ νὰ εὐρίσκομαι ἀρρωστημένη ἀπὸ πολλὸν καιρὸν καὶ νὰ φοβοῦμαι τὸν θάνατον, ἐπαρακάλεσα ἕνα ἠγαπημένον μου καὶ θαρρετὸν νὰ γράψῃ τὴν θέλησίν μου καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου μου ὅτι θέλω ὀρδινιάση νὰ γενῆ καὶ νὰ ἐφφειτουαρισθῆ⁷ καὶ ἔιζη ξεκαθαρίζω πῶς εἰς μίαν κασέλλαν καρένιαν εὐρίσκεται ὅτι φτωχιά καὶ ἂν ἔχω, εἰς τὴν ὁποίαν μέ. σα εἶναι καὶ ἕνα Ἴνβεντάριον⁹ γραμμένον μὲ γράμματα τοῦ πνευματικοῦ μου εἰς ὅτι πρῶγμα εὐρίσκεται εἰς σὴν αὐτὴν κασέλλαν καὶ εἰς ἄλλην κασέλλαν ταλπεδένιαν⁹ καὶ ὅτι ἄλλη μασαρία μου εὐρίσκεται τὰ ὅποια ὅλα θέλω νὰ φυλάγονται ἀπὸ τὸν ἀφέντι γαστάλδον τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου γεωργίου, τὸν ὁποῖον ἀφίνω κομμισάριον καὶ ἐπίτροπόν μου καὶ ἀνισῶς καὶ θέλει ἔλθῃ εἰς τὴν Βενετιαν ὁ υἱός μου ὁ Ἀγγελῆς νὰ ὑμπορῆ ὁ ἀνωθέν μου Κομμισάριος νὰ τοῦ κονσενιάρῃ¹⁰ τὸ πρῶγμα ὅτι θέλει εἶναι, τοῦ ὁποῖου υἱοῦ μου ἀφίνω καὶ τὴν εὐχὴν μου καὶ παρακαλῶτοτε νὰ μὴν γρυεύσῃ ἄλλον περισσότερον, ἐπειδὴ καὶ ἡ χρεία μου νὰ μὲ ἔκαμε νὰ κονσουμάρω¹¹ καὶ ἄλλο πρῶγμα ὁποῦ εἶχα, ἀνισῶς περὶ¹² καὶ δὲν θέλει φανῆ ὁ αὐτὸς υἱός μου εἰς τέρμενο¹³ δύο χρονῶν (ἐπειδὴ καὶ νὰ μὴν κατέχω πῶς εὐρίσκεται, μήτε μοῦ ἔγραψε γραφήν), νὰ μείνῃ τὸ πρῶγμα ὅλον εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ πουλιέται, νὰ δίδουσι δουκάτα δέκα τοῦ ἀρχιερέος μας καὶ κάθε ἐφημερίου δουκάτα πέντε διὰ νὰ μοῦ κάμουσι τόσαις λειτουργίαις. θέλω εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ πουληθῆ ἢ καριόγλα¹⁴ διὰ νὰ ὑμπορῶ μὲ τὰ σολδία ἐκεῖνα νὰ θαφτῶ καὶ νὰ μοῦ κάμουσι τὰ χρειαζόμενα καὶ ἀνισῶς καὶ θέλει φανῆ ὁ ἀνωθι υἱός μου, θέλω νὰ τοῦ δίδεται ὅλο τὸ ἀνωθι πρῶγμα, εὐγάνοντις μίαν μοσχίαν καὶ ἕνα ζευγάρι σεντόνια ἀκριβὰ ὁποῦ θέλω νὰ εἶναι τῆς ἐκκλησίας μας.

τῆ 8 Ἰανουαρ. 1668. (ἐνετ. ἔθος)

⁸) Ἡ ἐνωρία τῆς Κυρίας Ὀδηγήτριας, πού ἦταν μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ μεγάλες ἐνωρίες τοῦ Χάντακα (κατὰ τὸν Καστροφύλακα (Κ. 92), la parrocchia de la Madonna Odhigitria εἶχε 3 γέροντες, 158 ἄνδρες γιὰ δουλειά, 91 παιδιὰ καὶ 500 γυναῖκες) ἦταν στὴ βόρεια πλευρὰ τοῦ σημερινοῦ ὑπ' ἀριθ. 259 τετραγώνου στὴν ὁδὸ Τρυφίτσου.

⁷) Νὰ πραγματοποιηθῆ.

⁸) Ἀπογραφή.

⁹) Ἐκ πεύκης.

¹⁰) Νὰ παραδώσῃ.

¹¹) Καταναλώσω.

¹²) Ὅμως.

¹³) Προθεσμία, διορία.

¹⁴) Τὸ κρεβάτι.

Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ καὶ ἐκοινοποιήθη ἀντίγραφον εἰς τὸ Γραφεῖον Ὑδάτων.

Ὅπισθεν ἢ συνήθης πρᾶξις τοῦ Συμφοῦ :

1η μηνὸς Ἰανουαρίου 1668. Ἰνδ. 7η

ἢ Σοφία Στεριανοπούλα τοῦ ποτὲ ἀγγελῆ ἐκ Κρήτης, χήρα τοῦ Κωνσταντίνου Γρηγοροπούλου κ.λ.π.

μάρτυρες : Φραγκῖσκος Κορνὲρ τοῦ κυρίου Ζώρζη ἐκ Κρήτης μάρτυς
Μιχαὴλ Τριβιζάν τοῦ Ἰωάννου ἐκ Κρήτης »

ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΛΑΣ ΠΕΡΔΙΚΑΡΗ ΕΚ ΡΕΘΥΜΝΗΣ (1669).

Φάκελλος 1004 — Συμβολαιογράφος Νικόλαος Βέλανος. Διαθήκη ἀρ. 176 (πιστὸν ἀντίγραφον)

† ἐνονόματι τοῦ αἰωνίου θεοῦ ἀμήν, ἔτι ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως 1669 Φεβρουαρίου 27 εἰς βενετιαν. ἐβρισκομένη ἐγὼ ἢ Βιόλλα γυνέκα τοῦ ἀφέντη Εὐσταθίου Περδικαρί ἀπὸ τὸ ῥέθεμνος, ἔστοντας καὶ νὰ ἤμαι ὀλίγον ἄρρωστη μὰ με τὴν βοήθειαν
5 τοῦ θεοῦ σὸα καὶ γερεὶ εἰς τὸν νοῦν, φοβουμένη τὸν θάνατον νὰ μὴ με ἀρπάσῃ ἀνέτιμη, ἠθέλησα καὶ ἐκραξα ἕνα εὐλαβεὶ καὶ ἐμπιστεμένον φίλον¹⁵ καὶ μοῦ ἔγραψε τὴν παρούσα καὶ πρῶτον ἀπὸ ὄλλα ἀφίνο τὴν συγχώρισην ὀλονῶν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς ὀποίους ζητῶ καὶ ἐγὼ συγχώρισην ἀνύσως καὶ ἔσφαλα κανενός,
10 ἀφίνω νὰ με ἐνταφιάσουν ἐξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἐκεῖ ὀποῦ εἶναι ἢ δάφνη, με ἕνα κυβόρη, ἀφίνω τὸν πανιερώτατον αὐθέντη δεσπότην κύριον μελέτιον Χορτάκιον κουμεσάρην καὶ τοῦ ἀφίνω τζικίνια 10 χρυσᾶ διὰ νὰ κάμει τὰ μνημόσινά μου τὰ 7¹⁶ καὶ νὰ μοῦ μνημονεύσει καὶ ἐτούτα τὰ ὀνόματα ὀπου εἶναι ἐδῶ γραμμένα. Βι-
15 ὀλας, Εὐσταθεῖον, γεωργίου ἱερέως, μιχαήλου, Βαρθολομαίου, Ἰωάννου, Παντολέοντος, Καταφηγῆς μοναχῆς, ἀνεζίνας καὶ ἐλένης. ἀκόμη θέλο καὶ ἀφίνω τῶν ἐφιμεριῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου γεωργίου ἕνα σαρανάρι καὶ λίτρες 2 καθενὸς εἰς πᾶσα μου μνημόσινον, ἀφίνω τοῦ ἀφέντη δεσπότην νὰ μοῦ κάμει τὴν θανήν

¹⁵ Ὁ εὐλαβῆς φίλος της εἶναι ὁ Ἐμμανουὴλ ἱερεὺς ὁ Τζάνες, ὡς διεπιστώσαμεν ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς γραφῆς του ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς ἄλλα γραπτὰ του.

¹⁶ Προφανῶς ἐννοεῖ τὰ μνημόσυνα : 1) τὰ τριήμερα, 2) τὰ (ἐν)νιάμερα, 3) τὰ σαράντα, 4) τὰ τριμήνια, 5) τὰ (ἐ)ξσμῆνια, 6) τὰ (ἐν)νιαμηνία καὶ 7) τὰ χρόνια ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου, ὀπως ἀκριβῶς ἐξακολουθοῦν νὰ γίνονται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς Κρήτην.

20 μου ὄνεσταμέντε ¹⁷ ὡς πιοχῆς, ἀφίνω τοῦ διάκου μία λίτρα εἰς πᾶσα μου μνημόσινον. ἀκόμη ἀφίνω τοῦ ἀφέντη πατέρα Σκούφου τζικίνια χρυσᾶ 2 νὰ μοῦ κάμει τόσες λυτρουγίες καὶ νὰ μνημονεύσει τὰ πεδιά μου, ἀφίνω καὶ τοῦ ἀφέντη παπᾶ μπουνιαλῆ ἄλλα 2 τζικίνια χρυσᾶ ἀνύσος καὶ ὁ θεὸς θέλει κάμει ἔλεημοσύνην, νὰ ἔμπη

25 ἔφημέριος νὰ μοῦ κάμει τόσαις λυτρουγίαις, γῆ πάλε δὲν ἔμπη νὰ μοῦ κάμει τόσαις παράκλησαις ὁδιὰ τὴν ψυχὴν μου. ἀκόμη ἀφίνω τζι μαρίνας δουκάτω 1 ἀκόμα θέλω καὶ ἀφίνω τζι μαρίνας γελασοπούλας τζυ θυγατέρας ὁποῦ τὴν ὀνομάζουν μένεγα, τὰ δύο μου κονίσματα τὸν ἀφέντη Χριστὸν καὶ τὸν ἅγιον Ἰωάννη ἀφίνω τῆς

30 καὶ τὰ δύο σέκια ¹⁸ ὁποῦ ἔχω καὶ τὸ στρώμα μου ὡς κύτετε μὲ τὸ στρωμάτζο μὲ τὸ παγιαρίτζο ¹⁹ καὶ τὰ τρία σεργάρια σετονιάκια μονοκουτριάρικα καὶ τὴ φλετζάδα ²⁰, τὰ συδροκουτάλα, ἔξι πετζέτες καὶ τρις μαντίλαις. ἀφίνω τῆς κυρίας μένεγας τῆς λουστορίσιμας τῆ συγλάμου ²¹ διὰ ἓνα σιμάδι ἀγάπης. ἀκόμη ἀφίνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν

35 τοῦ ἁγίου γεωργίου ἤμοσι δουκάτα νὰ μοῦ γράσουν εἰς τὴν πρόθεσιν τούτα τὰ ὀνόματα νὰ μνημονεύουντε. Εὐσταθίου, Ἀνεξίνας, Παντολέοντος καὶ Καταφηγῆς μοναχῆς. Ἀφίνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου σπυρίδονος τζικίνια χρυσᾶ 2, ἀκόμη θέλω καὶ ἀφίνω τζι Ἐργίνας Κυργιακοπούλας τὴ καρπέτα μου τῆ καλῆ καὶ τὸ

40 σκότιο μου καὶ τὸ τζεντάλι μου καὶ δύο ποδιαῖς καὶ ἀναπομήνη τίποτες ἀπήτης θεληθώσει ὁ ἀφέντης δεσπότης τὰ λάσα μου ἀποῦ ἀφίνω νὰ τὰ μιράσει τζι βενεράντας λιονταριτοπούλας καὶ τῶν τριῶν κυργιακοπούλων καὶ τζι μαρκεζίνας τζι πυρίσινας, ἀναπομένη τίποτες νὰ τὸ μιράσει μέτζι κυργιακοπούλες, ἀφίνω τζι τζούκενας

45 ἓνα ποκάμισω καὶ τρις λύτρες νὰ μὲ ἀλλάξει ὁσὸν ἀποθάνω. ἀφίνω τζι μαρίνας ἓνα ποκάμισω καὶ ἓνα ζευγάρι σετονάκια. Ἀφίνο τῆς μαντόνας ²² Φαλιεροπούλας τοῦ κυρίου τοῦ γιάκομου τὰ τρία ποκάμισα τὰ ἀνδρόικια καὶ τζι ἄνοθεν φαλιεροπούλας ἄλο ἓνα ποκάμισω γυνέκιο ἀφίνο τζι μαργιέτας κελέσας τὰ τρία παλιὰ ποκάμισα

50 ὁποῦ ἔχω καὶ τζι μαρίνας τὸν ἅγιον Ἀντώνι καὶ εἰς τούτο νὰ ἔχει ὀμπληγῶ ²³ ἀφέντης ὁ δεσπότης νὰ κάμει οἱ γράφη ἢ παροῦσα μου καὶ οἱ ἄλλη γραφὴ φανὴ ὁποῦ νὰ ἔκαμα νὰ μὴν ξίξει παροτούτη

¹⁷) Onestamente = τιμῶς.

¹⁸) Secchio = χύτρα, δοχεῖον.

¹⁹) Pagliarizzo = ἀχύρινον στρώμα.

²⁰) Felzada = εἶδος παπλώματος.

²¹) Sigla = σφραγίδα.

²²) Σεβαστὴ κυρία.

²³) Obbligo = ὑποχρέωσις.

να ἔχει τὸ βέβαιον. Ἀφίνω τοῦ παπᾶ μπουνιαλιῆ ἕνα πιρουνάκι ἀργυρὸ νὰ κάμει τόσες παράκλισες εἰς τὸ ὄνομα μιᾶς ἀπεθαμένης
55 ἀπὸ τὴν λέσι ἀνδροιόλα, εἰούτιο τὸ πιρουνὶ τὸ κρατεῖ συμάδει ὁ λυ-
ναργιόλος, ἔχω ἄλλο ἕνα ἀργιρὸ πιρουνὶ εἰς τὸ φόδρο τῆς κασέλας
καὶ ξίζει ἐνέα λύτρες καὶ αφίνο νὰ τὸ πολήσουν νὰ πάρουν τοῦ
ἀγίου γεωργίου μίαν λαμπάδα ὁποῦ τὴν ἤχα τάσιμον.

τῆ 22 μηνὸς Δεκεμβρίου 1671

«Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ καὶ ἐδόθη ἀνακοίνωσις εἰς τὸ
Ἐκλαμπρότατον Γραφεῖον τῶν Ὑδάτων».

Ὅπισθεν τῆς διαθήκης ὁ Συμβολαιογράφος ἔγραψε τὰ κά-
τωθι :

Ἡμέρα Σάββατον 15 μηνὸς Μαρτίου 1670 Ἰνδικτ. 8η

Ἡ κυρία Βιόλα Γοναλοπούλα χήρα τοῦ Στάθη Περιοδικῆ ἀπὸ
τὸ Ρέθυμνον ὑγιῆς θεία χάριτι τὸν νοῦν καὶ τὴν διοίκησιν, καί-
περ ἀσθενῆς τὸ σῶμα, ἐδρισκουμένη κληήσης εἰς τὸ σπιτι τῆς καί-
μενον εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Σάν Σεβέρο, ἐκάλεσεν ἐμὲ τὸν Νικό-
λαον Βέλανον συμ)φρον Βενετὸν καὶ παρουσίᾳ καὶ τῶν κάτωθι
προσυπογεγραμμένων μαρτύρων μοῦ παρουσίᾳσε τὴν παροῦσάν τῆς
διαθήκην καὶ τελευταίαν τῆς θέλησιν τὴν ὁποίαν δι ἔγραψε πρό-
σωπον τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς καὶ ἀφοῦ ἀπεμάκρυνα τοὺς μάστιγας
τὴν ἀνέγνωσα ἐγὼ ὁ νοτάριος συμφώνως τῷ νόμῳ κ.λ.π. κ.λ.π.

Ἐγὼ Ἄνθιμος Ἱερομόναχος Πρασινῆκος τοῦ κυρίου Μιχαὴλ
ἐκ Κοήτης ἤμην παρὼν μάστιγ παρῆκληθεὶς καὶ δοκισθεὶς.

Ἐγὼ πέτρος Ἀχέλης τοῦ ποτε σεβασμίου Γεώργη ἐκ Ρεθύμνης
ἤμην παρὼν κ.λ.π.

ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΗΣ ΚΑΛΕΡΓΑΣ ΚΑΛΕΡΓΗ ΤΟΥ 1673

(Φάκελλος 1004 — Συμβολαιογράφος Νικόλαος Βέλανος). Μετάφρασις ἐκ τοῦ
Ἱταλικοῦ.

Εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ, 1673 τῆ 8 Μαΐου ἐν Βενετίᾳ.

«Λογιάζουσα ἐγὼ ἡ Καλέργα Καλέργη τοῦ ποτε Ἰακώβου τὸν θά-
νατον ποὺ εἶναι βέβαιος πλὴν ἀβεβαία εἶναι ἡ ὥρα καὶ ἔχουσα ὑγιᾶ
τὸν νοῦν, ἠθέλησα νὰ διατάξω ἐκεῖνα ποὺ πρέπει νὰ γίνουν μετὰ τὸν
θάνατόν μου.

Καὶ πρῶτον, ἀφίνω τὴν συγχώρησιν εἰς πάντας τοὺς πιστοὺς χρι-
στιανοὺς ὡς καὶ ἐγὼ ζητῶ ὁμοίως τὴν συγχώρησίν των τὴν ὁποίαν ζη-
τῶ ἐπικαλούμενη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Σωτη-
ρος ἡμῶν, τῆς πάντοτε ἐνδόξου Παρθένου Μαρίας τῆς Θεομήτορος καὶ

πάσης τῆς οὐρανίου χορείας ἵνα μοῦ συμπαρασταθοῦν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου.

Διορίζω ἔμπιστόν μου Ἐπίτροπον ἵνα ἐκτελέσῃ ἐπακριβῶς τὴν τελευταίαν μου θέλησιν καὶ ἀνέκκλητον ἀπόφασίν μου, τὸν εὐγενῆ Νικόλαον Καλέργην προσφιλέστατόν μοι ἀδελφόν.

Θέλω ἵνα μετὰ τὸν θάνατόν μου, ἀπὸ τὰ χρήματα ποὺ ἔχω εἰς τὸ Δημόσιον θησαυροφυλάκιον, τόσον κεφάλαια ὅσον καὶ τόκοι, δώσῃ δουκάτια χίλια εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὅπου διαμένουν οἱ σεβάσμιοι Ἱερομόναχοι τῆς Κρήτης, ἵνα μὲ τοὺς τόκους τῶν κάμουν καὶ ἔτος λειτουργίας διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τοῦ ποτε Ἰωάννου Κορνέο ποὺ ὑπῆρξεν υἱὸς μου.

Θέλω ὁμοίως ἵνα μετὰ τὸν θάνατόν μου ὁ ὀρθοὶς ἐπίτροπος δώσῃ γὰ μοῦ κάμουν τριακοσίας νεκρωσίμους ἀκολουθίας ἤτοι 100 τὴν πρώτην ἡμέραν, 100 τὴν δευτέραν ἡμέραν καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν τὰς ὑπολοίπους 100 γὰ τὰς κάμουν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Θέλω γὰ μὲ θάψουν ἐντὸς τῆς Μονῆς ταύτης ὅπου ὁ Ἐπίτροπός μου γὰ ἀγοράσῃ ἓνα τάφον.

Θέλω γὰ δώσῃ ὁ Ἐπίτροπός μου εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν δουκάτια σαράντα ὑπὸ τὸν ὄρον γὰ κάμουν τὰς τελετὰς ἐκεῖνας ποὺ εἶνε καθιερωμένα.

Ἀφίνω εἰς τοὺς τοεῖς ἐφημερίους ποὺ θὰ εἶνε εἰς τὴν ὀρθοῦσαν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν δουκάτια τέσσαρα εἰς τὸν καθένα ἐφάπαξ ἵνα μοῦ κάμουν τὰς λειτουργίας.

Ἀφίνω εἰς τὸν σεβάσμιον ἱερέα Ἐμμανουὴλ Τζάνε ἰπνομαζόμενον Μπουνιαλῆν, τὸν πνευματικόν μου, δουκάτια ἕξ καὶ ἓνα πάπλωμα μεταχειρισμένον ὡς καὶ ἓνα ζευγάρι σειόνια, ἐφάπαξ, ἵνα παρακαλῇ διὰ τὴν ψυχὴν μου.

Ἀκόμη ἀφίνω εἰς τὸν Δὸν Ἀνδρέαν Κιόζαν δουκάτια 6 ἵνα τελέσῃ τόσας λειτουργίας διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ εἰς τὸν Δὸν Μαρτῖνον Κιόζαν ἕτερα ἕξ.

Ἀκόμη ἀφίνω εἰς τὴν μοναχὴν Ἀντωνίαν ἀνεψιάν μου, κόρην τοῦ ἀδελφοῦ μου Νικολὸ Δουκάτια πενήντα ἐφάπαξ, διὰ τὴν ψυχὴν μου.

Ὅμοίως ἀφίνω εἰς τὴν κυρίαν Τζινέβραν Καλέργην πρωτεξαδέλφην μου δουκάτια ἑκατὸν ἐφάπαξ τὰ ὁποῖα θὰ δίδῃ ἀναλόγως τῶν εἰσπραξέων ποὺ θὰ κάμῃ ἀπὸ τοὺς τόκους τῆς καταθέσεώς μου.

Ὅμοίως ἀφίνω εἰς τὴν κυρίαν Κωνσταντίαν Καλέργην τρία φορέματα γὰ μου καὶ δύο μεταξωτὰ ὑποκάμισα διὰ τὴν ψυχὴν μου.

Ὅμοίως ἀφίνω εἰς τὴν κυρίαν Διάναν Βισκόντι ἄλλα δύο ἔπανωφόρια ποὺ ἔχω, ἓνα φόρεμα ἀπὸ σκουτὶ ποὺ φορῶ, ἓνα στρωῶμα καὶ μίαν κουβέρταν.

Τὰ ὑπόλοιπα ῥοῦχά μου ἄς τὰ δώσῃ ὁ Ἐπίτροπός μου ὅπου ἐγκρίνη καὶ ὑπάρχει ἀνάγκη τοιούτων.

Ἄφινω εἰς τὴν γυναῖκα πού θὰ μὲ περιποιηθῆ κατὰ τὴν ἀσθενειάν μου ἓνα πάπλωμα, ἓνα στρώμα καὶ ἓνα ζευγάρι σεντόνια.

Τὰ ὑπόλοιπα πού ἔχω κινητὰ καὶ ἀκίνητα πάσης φύσεως ἀφίνω εἰς τὸν ῥηθέντα ἀδελφόν μου Νικολὸν μὲ τὸν ὄρον ἵνα μετὰ τὸν θάνατόν του τὰ ἀφίση εἰς τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐδῶ εἰς τὴν Βενετίαν, καὶ νὰ γυρίσῃ ἐπ' ὀνόματι τῶν μοναχῶν καὶ ἄλλα δύο χιλιάδας δουκάτα πού εἶνε εἰς τὸ Θησαυροφυλάκιον ἵνα μοῦ γίνωνται τόσαι λειτουργίαι ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς μου καὶ τῆς τοῦ υἱοῦ μου, ἔσαεί.

Θέλω ἂν ἡ Μαρκεζίνα προσφιλεστάτη μου ἀνεπιὰ θὰ ἔχη μίαν θυγατέρα εἰς τὸ Μοναστήρι διὰ νὰ γίνῃ μοναχή, τῆς ἀφίνω δουκάτα χίλια εἰς τὸ Θησαυροφυλάκιον, ἀλλ' αὐτὸ θὰ γίνῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ εἰρημένου ἀδελφοῦ μου καὶ Ἐπιτρόπου μου.

Διὰ τὰ ἄλλα ὑπολειπόμενα ἄς τὰ διαθέσῃ κατὰ βούλησιν ὁ ῥηθεὶς Ἐπίτροπός μου.

Θέλω ἵνα ὁ Ἐπίτροπος καὶ ἀδελφός μου ταφῆ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ἴδιον τάφον ἐντὸς τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία μου θέλησις. Παρακαλῶ τοὺς ἀγαπητοὺς μου συγγενεῖς νὰ μὲ συγχωρήσουν ἂν παρῆλθα κανένα καὶ δὲν τὸν ἀνέφερα εἰς τὴν διαθήκην, ἀφίνοντάς του κάτι τι. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι εἶναι μικρὰ ἢ περιουσία μου, παρεκάλεσα δὲ τὸν κ. Φραγκῖσκον Μαρτινέγκον τοῦ ποιτὲ Πέτρου ἀπὸ τὸ Τσερίγο, ὑπηρέτην τοῦ σπιτιοῦ μου, νὰ μοῦ γράψῃ τὴν παροῦσαν διαθήκην τὴν ὁποίαν ἐγὼ μὲ τὸ ἴδιόν μου χέρι ὑπέγραψα.

Ἐγὼ ἡ Καλέργα Καλέργη βεβαιῶνω καὶ ἐπικυρῶνω τὰ ἄνωθι.

τῆ 5 Δεκεμβρίου 1673 (σημειῶνει ὁ Συμφορ)

«ἐδημοσιεύθη ἡ ἄνω διαθήκη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῆς διαθέτιδος, κατόπιν αἰτήσεως τοῦ εὐγενοῦς Νικόλα Καλέργη τοῦ ποιτὲ Ἰακώβου καὶ ἀνεκοινώθη τὸ περιεχόμενον εἰς τὸ Γραφεῖον Ὑδάτων²⁴. ὁ θάνατος συνέβη τὴν 2αν τρέχοντος».

Ἐπισθεν τῆς Διαθήκης ὁ Συμβολιογράφος ἔγραψε:

τῆ 30 Νοεμβρίου 1673, ἰνδ. 11 ἡμέρα πέμπτη

«Ἡ κυρία Καλέργα Καλέργη τοῦ ποιτὲ Ἰακώβου, χήρα τοῦ ποιτὲ εὐγενοῦς (N. H.) Μαρίνου Κορνέο, ἕγις τὸν νοῦν πλὴν ἀσθενῆς τὸ σῶμα οὕσα κληήρης εἰς τὴν οἰκίαν κειμένην εἰς τὴν συνοικίαν Ἁγίου

²⁴) Εἰς τὸ Γραφεῖον αὐτὸ τὰ κληροδοτήματα ἐπλήρωνον φόρον 5 ολο.

Ἐπιφανίου, ἐκάλεσεν ἐμὲ τὸν Νικόλαον Βέλανον, νοτάριον δημόσιον κ.λ.π. κ.λ.π.

Μάρτυρες :

Ἐγὼ Φραγκίσκος Ταϊμπάντε τοῦ ποιῆ Ἰωάννου ἐκ Τήνου ἡμῶν παρῶν

Ἐγὼ Ἰωάννης Ζοῦκος τοῦ ποιῆ Γεωργίου ἀπὸ τὸ Ρέθυμνον ἡμῶν παρῶν κ.λ.π.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΙΕΡΕΩΣ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΥΒΑ (1691

Φόκελλο; 1018 — Συμφως Φραγκίσκος Βέλανος (πιστὸν ἀντίγραφον).

Εἰ, δόξαν Θεοῦ ἀμήν. 1691 Ματίου 27 εἰς τὴν Βενετίαν.

«Ἐδουλομένης ἐγὼ Ἐμμανουὴλ Ἱερεὺς ὁ Παντιουβᾶς τοῦ ποιῆ Νικολάου ἀπὸ τὴν Κρήτην εἰς τὸ παρὸν γέροντας καὶ ἀσθενῆς, ἠθέλησα διὰ εὐχαριστήσῃ τῆς ψυχῆς μου νὰ διαθέσω ἐκεῖνο τὸ
5 ὀλίγον πρᾶγμα ὁποῦ ὁ θεὸς μου ἐχάρισε καὶ τὸ ὅσον ἐδιαφύρεσσα με τοὺς κόπους μου καὶ με τὸ ἐργόχειρό μου, διὰ τοῦτο ἐκράξα ἕνα μου θαρρετὸν φίλον διὰ νὰ γράψῃ τούτην μου τὴν διαθήκην καὶ ὑπερινήν μου θέλησιν ἢ ὅποια θέλω νὰ τελιωθῇ μετὰ τὸν θάνατόν μου ἀπαρασάλευτα καὶ νὰ ἔχη δύναμιν ὡσὰν νὰ ἦτον γραμ
10 μένη ἀπὸ χέρι νοτάριου μὴν ἠμπορῶντάς τινος νὰ τῆς ἐναντιωθῇ. Δοιπὸν ὅταν θελήσῃ ὁ ἀφέντης ὁ θεὸς νὰ με κράξῃ, θέλω νὰ με ἐνταφιάσουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἰς τὴν ὁποίαν ἀφίνω διὰ μίαν φορὰν δουκάτα δέκα.

Ἀφίνω διὰ Ἐπιτρόπους μου καὶ Κομμισαρίους τοὺς λογιω-
15 τάτους κυρίους δοιτώρας Γεώργιον Τζανδύρη ἀπὸ τοὺς Κορφοὺς καὶ Μάρκον Φράνκον²⁵ ἀπὸ τὴν Κρήτην, ἀκριβοὺς μου φίλους, τοὺς ὁποίους παρακαλῶ διὰ τὰ σπλάχνα τοῦ θεοῦ ἡμῶν νὰ προσπαθήσουν διὰ νὰ πληρωθῇ ἡ γνώμη μου μετὰ τὸν θάνατόν μου κάμνοντας κάθε πρᾶγμα, πάντα με τὴν γνώμην καὶ βουλήν τοῦ
20 Πανιερωτάτου μας ἀφέντος Δεσπότου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν πατρικὴν ἐπιστάσιαν παραδίδω τὴν ἀποπλήρωσιν τῶν θελήσεών μου. Ὁμολογῶ πῶς εὐρίσκομαι νὰ ἔχω σιμά μου καὶ εἰς τὴν κασσέλα μου τζεκίνια Βενέτικα πεντακόσια καὶ ντόπιαις τῆς Σπάνιας ἑκατὸν σαράντα ἕξ (146) καὶ ἀκόμα οὐγγαροῦ²⁶ ἑκατὸ ἀπὸ τὰ ὁποῖα θέ-
25 λω καὶ ἀφίνω νὰ βάνωνται μετὰ τὸν θάνατόν μου εἰς τὰ Πούμ-

²⁵) Ὁ Τζανδύρης καὶ ὁ Φράνκος ἦσαν ἱατροί.

²⁶) Τὰ οὐγγαροῦ ἦσαν χρυσὰ νομίσματα με ἀξίαν ὡς τὰ τζεκίνια.

πλικά Δεπόζιτα²⁷ τὰ ἄνωθε τρεκίνια 500 διὰ τὰ γροικοῦνται τὰ 300 διὰ τὴν Ἑλενέτα ἐγκονήν μου καὶ τὰ ἄλλα 200 διὰ τὸν Κοσμέτον τὸν ἐγκονά μου διὰ τὰ τὰ κάμουν μὲ ἴσοσ τὸ καβηδάλε²⁸ ὡσάν καὶ τὸ πρό²⁹, ὅπου καθένας τοὺς κρίνω ὅ,τι θέλουν καὶ
 30 βούλονται καὶ τὰ δεσποτέρωνται³⁰ καθὼς ἤθελε φανῆ, τὸν κάθε χρόνο, τοῦ κατὰ καιρὸν προῖσταμένου ἀρχιερέως μὲ καλὴν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, διὰ τὰ σύροισι τὸ πρό καὶ τὰ μὴν ἠμποροῦν τὰ σηκώνωνται τὰ Ντεπόζιτα παρὰ εἰς καιρὸν ὅπου ἢ κοπελιά ἢ θελε πανδρευθῆ ἢ καλογερευθῆ καὶ ἔτσι καὶ ὁ Κοσμέτος τὰ μὴν
 35 ἠμπορῆ τὰ τὰ σηκώνη παρὰ σάν περάση τὴν ἡλικίαν τῶν 25 χρόνων καὶ ἀνίσως καὶ ἤθελεν ἀποθάνη πρωτύτερα ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο τοὺς, τὰ παγαίη εἰς τὸν ἄλλον ὅπου ἤθελε ζῆ καὶ ἀνίσως καὶ ἠθέλασιν ἀποθάνη καὶ οἱ δύο χωρὶς παιδιὰ καὶ νόμιμον κληρονόμον, τότες τὰ παγαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.
 40 γίου.

Θέλω τὰ βάνουσιν ἀπρὸ³¹ δουκάτα 300 καὶ ἀπὸ τὸ διάφορον τοὺς τὰ κάρη ὁ κατὰ καιρὸν ἀρχιερέας μας δύο λειτουργίεσ μὲ τοὺς ἕξ ἡφημερίους καὶ δύο διακόνους τὸν χρόνον, τὴν μία διὰ μνημόσουνόν μου τὴν ἡμέραν ὅπου θέλω τελειώση καὶ τὴν ἄλλην
 45 διὰ τὴν ψυχὴν τῆσ μακαριτῆσ Γάσπαρασ πρεσβυτέρασ, τῆσ γυναικός μου καὶ μὲ τὰ ὀλίγα τορνέσα³² ὅπου θέλουσιν ἀπομείνει ἀπὸ τὸ αὐτὸ πρό, τὰ πέρονουσιν ἕνα τόριζο διὰ τὸ μνήμα μου.— Ἀπὸ τὰ ἄνωθεν 100 οὔγκαρα θέλω τὰ γίνη ἀπὸ τοὺς Ἐπιτρόπους μου ἢ ἔξοδος διὰ τὴν θανὴν μου καὶ διὰ τὰ ἐπὶ μνημόσουνά μου ἕως
 50 τὸν χρόνον καὶ τὰ λοιπὰ τορνέσα ὅπου θέλουν μείνει, τὰ τὰ βάνουσιν ἀπρὸ καὶ τὸ διάφορον τὰ μοιράζεται ἀπὸ τὸν κατὰ καιρὸν ἀρχιερέα μας εἰς ἐπιτωχοὺς χροιαζόμενους καθὼς καλλίτερον ἤθελε τοῦ φανῆ ἀπάνω εἰς τὴν συνείδησίν του.

Ἄφινω τῶν εὐλαβεστάτων Καλογράδων τῆσ Ἐκκλησίας μας
 55 διὰ μίαν φορὰν δουκάτα 25.

²⁷⁾ Pubblici depositi = Κρατικαὶ καταθέσεις.

²⁸⁾ Καβηδάλε (capitale) = κεφάλαιον.

²⁹⁾ Prò = ἔσοδον, τόκος.

³⁰⁾ Disponere = διατίθεμαι.

³¹⁾ Aprò = ἐπὶ τόκῳ.

³²⁾ Τορνέσα ἦσαν νομισματάκια χάλκινα, τέσσαρα ἐκ τῶν ὁποίων ἤξιζον ἕνα σολδι. Ἐδῶ εἶνε ὑπὸ τὴν ἐννοίαν «χρήματα». Καὶ τότε προκειμένου τὰ δηλώσουσιν «χρήματα» μετεχειρίζοντι τὰ πλέον εὐτελεῖ νομίσματα ὡς εἶνε τὰ τορνέσα ἢ ἀλλαχοῦ τὰ «ἀσπρα» καὶ βραδύτερον τοὺς «παράδες» καὶ σήμερα τὰ «λεπτά». Δὲν λέμε δηλ. αὐτοὺς ἔχει πολλὰς δραχμὰς, ἀλλὰ πολλὰ «λεπτά».

- Ἐπίφω τῆς κυρὰ Ἀνεζίνας τῆς θυγατέρας μου διὰ μία φορὰ δουκάτα 100 καὶ τοῦ κῆρ Ἰωάννου Κοντολέου τοῦ ἀνδρός τῆς δουκάτα 50 διὰ μίαν φορὰν, χαρίζοντάς του καὶ τὰ δουκάτα 70 ὁποῦ μου χρεωσιεῖ κατὰ τὸ σκρίτον⁸³ του.
- 60 Θέλω νὰ δώσουσι τῆς Καλῆς Σκλαβοπούλας τῆς ἀνεψιᾶς μου δουκ. 100 διὰ μίαν φορὰν διὰ τὴν ψυχὴν μου.
- Ἀκόμη τοῦ εὐλαβεστάτου Παπᾶ κῆρ Γεώργη Κυπρίου τοῦ πνευματικοῦ μου δουκάτα δέκα.
- Ταῖς δικτῶ παλαιαῖς εἰκόνας ὁποῦ ἔχω ταῖς ἀφίνω τῶν δύο
 65 μου Ἐπιτρόπων ἀναμεσόν τους. Ἀπὸ ταῖς εἰκόνας ὁποῦ μου θέλουσι εὐρεθῆ, καμωμέναις ἀπὸ τὸ χέρι μου θέλω νὰ δίδουσι τοῦ ἀφέντη πιτῶρε Νικόλα Μπούμπουλη⁸⁴ μίαν ντουζίνα ἀπὸ κάθε λογῆς μὲ ταῖς κορνίζες τους, κατὰ τὴν ὄρεξίν του καὶ τοῦτο διαγάπην μου.
- 70 Ἀφίνω τοῦ εὐλαβεστάτου Παπᾶ κῆρ Ἀντώνη Μπούμπουλη τὸ στιχάρι μου τὸ ἄσπρο ῥαζένιο διὰ νὰ μὲ μνημονεύη.
- Ἀφίνω ἀκόμη τῆς ἀνωθεν Ἀνεζίνας θυγατέρας μου ἓνα σεκιελέττο⁸⁵ ἀργυρὸ καὶ τέσσαρα περονοκούταλα ἀργυρᾶ καὶ τῆς ἐγκόνης μου ἕξη μαχέρια μαβρομάνικα ὁποῦ ἔχω.
- 75 Τὰ δὲ ἄλλα μου ῥοῦχα καὶ λινικὰ καὶ ποκάμισα καὶ ὅτι ἄλλα πράγματα θέλουσι εὐρεθῆ νὰ ἔχω καὶ εἶναι εἰς τὸ σπίτι μου, θέλω καὶ ἀφίνω νὰ εἶναι ὅλα τῆς κυρίας Ἀνεζίνας τῆς θυγατέρας μου, ἢ ὁποῖα θέλει δώσει διὰ τὴν ὑποκάμισα καὶ ῥοῦχα θελήσει διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ ὅτι ἄλλο πράγμα κάθε λογῆς ἤθελε ποτὲ εὐρεθῆ
 80 διὰ λογαριασμόν μου νὰ εἶναι εἰς ὅλα νοικοκυρὰ.
- Καὶ ἐτούτῃ θέλω νὰ εἶναι ἡ ὑστερὴ μου θέλησις ὁποῦ ἐπιθυμῶ καὶ παρακαλῶ νὰ τελειωθῆ ἄσφαλλα διὰ εὐχαρίστησιν καὶ παρηγορίαν τῆς ψυχῆς μου, ξεκαθαρίζοντας πῶς δὲν ἤκαμα ποτὲ ἄλλην διαθήκην παρὰ τὴν παροῦσα ἢ ὁποῖα νὰ εἶναι καὶ νὰ γροικᾶται
 85 ἀληθῆς, στερεὰ καὶ βεβαία καὶ θέλει ὑπογραφθῆ ἀπὸ ἐμένα τὸν ἴδιον διὰ τελείαν βεβαίωσιν».

Εμμανουὴλ Ἰερεὺς Πατουβὰς

«Τῆ 25 Σεπτεμβρίου 1691

Ἐδημοσιεύθη ἡ ἄνω διαθήκη τοῦ σεβασμίον Ἐμμανουὴλ Παντουβὰ ἀποθανόντος τὴν 19ην τρέχοντος καὶ ἀνεκοινώθη τὸ περιεχόμενον εἰς τὸ Γραφεῖον Ὑδάτων».

⁸³⁾ Σκρίτον = ὁμολογία γραπτή.

⁸⁴⁾ Ὁ Μπούμπουλης αὐτὸς ἦτο γιατρός.

⁸⁵⁾ Σεκιελέττο = εἶδος δοχείου.

Ἐπισημειώθη τῆς διαθήκης ὁ Συμφορὸς κατεχώρησε τὴν συνήθη πράξιν παραλαβῆς τῆς διαθήκης, γενομένην τῇ 20 Αὐγούστου 1691, παρόντων τῶν μαρτύρων Ἀντωνίου ἱερέως τοῦ Μλούμπουλη τοῦ ποτὲ Νικολάου ἐκ Κρήτης καὶ Γεωργίου ἱερέως τοῦ Μαγιώτα.

Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ